İşte Said Nursi'nin Mustafa Kemal'le görüştüğünün belgesi

Mustafa Armağan

Said Nursi başlangıçta biraz "haşince" konuşurken muhatabının alttan alması üzerine sözlerini tevil edip hafifletiyor ve "aralarındaki kırgınlık zahiren" gideriliyor. Ancak "herhalde iki taraf da birbirine muğber (gücenik) kaldılar" ifadesi dikkat çekiyor.

Bediüzzaman Said Nursi ile Mustafa Kemal Paşa tartıştılar mı tartışmadılar mı? "Bu sahne gerçek dışı" deyip dava açanlar da oldu, "bağımsız bir kaynak tarafından doğrulanmadı" diyen de. Öte yandan Turgut Özakman yine döktürmüş: "Said Nursi'nin Atatürk'le konuştuğu hakkında hiçbir not, bilgi, anı söz konusu değildir."

"Hiçbir not, bilgi ve anı" yok öyle mi?

Her şeyden önce TBMM Tutanakları Dergisi'ne göre Nursi'nin Ankara'ya geldiği ve Meclis'te özellikle Doğulu milletvekilleriyle buluştuğu kesin. Burada şu soru önemli: M. Kemal, S. Nursi'yi neden ısrarla çağırtmış ve Meclis'te "hoş geldiniz" töreni düzenletmiştir?

Nursi'ye göre M. Kemal kendisini "taltif etmek" ve bütün Doğu illeri genel vaizliği teklifinde bulunmak maksadıyla davet etmişti. Aslında Lozan görüşmeleri sırasında İngilizlerin özerk ya da bağımsız bir Kürdistan kurulması tezlerine karşı, içeride Kürtlerin Türklerden ayrılmaması gerektiğini telkin edecek din adamlarına ihtiyaç vardı. Nursi'nin Ankara'ya çağrılması, bu nazik sürece olumlu katkılarda bulunabilir, Kürtlerin TBMM hükümetine bağlılığını koruyabilirdi.

Ancak oturumları izleyen Nursi, namaz vakti gelip de mescide gittiğinde tam bir hayal kırıklığına uğruyordu. Zira milletvekillerinden ancak bir kısmı namaz kılıyordu. Bu durum, kafasında soru işaretleri çaktırdı. Padişah-Halifenin yetkilerini kullanan bir Meclis'in kararları, namaz kılınmadığı takdirde dinî açıdan sakatlanmaz mıydı?

Bunun üzerine beyannamesini yayınladı. Milletvekillerine gönderdiğinden birkaç kelime farklı bir nüshayı da TBMM Başkanı sıfatıyla M. Kemal'e ulaştırdı.

24 Kasım'da Mustafa Kemal "şiddetli bir hiddetle" başkanlık divanına girip Nursi'ye bağırarak "Seni buraya çağırdık ki, bize yüksek fikir beyan edesin. Sen geldin, namaza dair şeyler yazıp içimize ihtilaf verdin" der. Nursi'nin cevabı da aynı sertliktedir: "İmandan sonra en yüksek hakikat namazdır. Namaz kılmayan haindir, hainin hükmü merduddur."

Bir gün sonra bu defa Başkanlık odasında görüşürler. Nursi "bütün hissiyatını ve prensibini rencide ettiği halde" Mustafa Kemal'in kendisine ilişmeyip taltifine çalıştığını ifade eder. "Mektubat"ta ise İslam'ın kurallarını tahrip etmenin bu millet, vatan ve İslam dünyasında büyük zarar doğuracağını, inkılap yapmak gerekiyorsa bunu doğrudan Kur'an'ı esas alarak yapmak gerektiğini söyler. Mustafa Kemal itiraz eder ama onu kendisine çekmek ve nüfuzundan yararlanmak için cazip tekliflerde de bulunur.

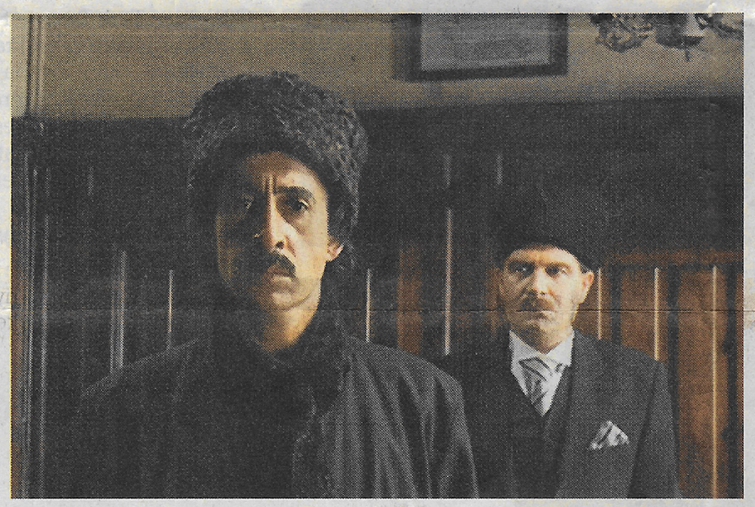

Hür Adam Said Nursi filmindeki Bediüzzaman'ın Mustafa Kemal ile karşılaştığı bu sahne çok tartışılmıştı.

Şebinkarahisar milletvekilli Ali Süruri Bey'in (1888-1926) basılmamış olan hatıratı, rejime muhalif olmayan bir milletvekilinin elinden çıktığı için apayrı bir önemdedir. Said Nursi-M. Kemal görüşmesi bu hatıratla ilk kez bağımsız ve o devre ait yazılı bir metin tarafından doğrulanmış olmaktadır.

Ali Süruri hatıratında 25 Kasım günü Meclis dağılırken Başkanlık Divanı odasından içeriye baktığını ve "Kemal Paşa" ile "Bediüzzaman Molla Said-i Kürdî" arasındaki konuşmaya tanık olduğunu anlatır:

Konuşmanın başlangıcında Bediüzzaman, yazdığı mektupta (beyanname) namaz kılmayı tavsiye etmiş. Sonra Şafiî mezhebine göre namazı terk edenin şahitliği kabul edilmeyeceğinden, Meclis'in çoğunluğu namazı terk ederse kararlarının kusurlu ve hükümsüz olacağını söylemiş.

Kaynağımız, ardından Mustafa Kemal'in sözü aldığını ve beyannamenin "siyaseten sakıncalı" olduğundan söz ettiğini, yalnız kendisi muhatap alınmış olsaydı büyük bir sakıncasının olmayacağını ama milletvekillerine de gönderilmesinden üzüntü duyduğunu söyleyip "darıldı"ğını belirtiyor. Nursi de bu sakıncayı düşünmediğini itiraf ediyor. (Yalnız bu son cümlenin sayfa kenarına sonradan eklendiği dikkat çekiyor.)

Said Nursi başlangıçta biraz "haşince" konuşurken muhatabının alttan alması üzerine sözlerini tevil edip hafifletiyor ve "aralarındaki kırgınlık zahiren" gideriliyor. Ancak "herhalde iki taraf da birbirine muğber (gücenik) kaldılar" ifadesi dikkat çekiyor.

Yazara göre sözün burasında Mustafa Kemal çok mühim meselelere temas ediyor ve zekâsını gösteriyor. Ardından "Bediüzzaman'ı yalnız şu mübahasede dinleyenler şöhretini pek hakikate muvafık bulmadılar sanıyorum" diyor ve ekliyor: "Mamafih yine güzel cevaplar verdi. Ve Meclis'in çok mübarek ve mübeccel olduğundan bahsetti."

Ali Süruri'ye göre Nursi, bundan sonra M. Kemal'e şunları söylemiş:

"Siz Kur'an'ı ve İslam'ı kurtardınız. Kur'an'ı omzunuza kaldırdınız. Kur'an ise her sayfasında salât (namaz) ile emrediyor. Mademki Kur'an'ı böyle muhafaza ettiniz, onun emri olan salâta da beynelmüslimin te'min-i müdâvemet (Müslümanların namaza devamını sağlamak) için teşebbüs etmeniz lazımdır ve mektubu size onun için yazdım. Sizden başkalarına yazdığım doğru olmayabilir. Fakat böyle bir teşebbüsü sizin hatırınıza onlar da getirsinler diye yazdım."

Yazar bundan sonra Bediüzzaman'ın (akşam ezanının okunması üzerine) odadan çıktığını, arkasından Mustafa Kemal'in odada bulunanlara, Bediüzzaman'ı beğenmediğini söylediğini ve "böyle ulemadan ümmet-i İslamiyeye (İslam ümmetine) hayır gelmez" dediğini ekliyor.

Bu çok ilginç parçanın yorumunu size bırakıyorum. Ancak Ali Süruri Bey'in hatıralarından sonra artık tartışmaya son nokta konulmuş oldu. "Tarihçe"de anlatılanların bu yeni bulunan hatıratla doğrulanması karşısında bakalım birileri yine çıkıp "hiç belge yok" diyebilecekler mi?

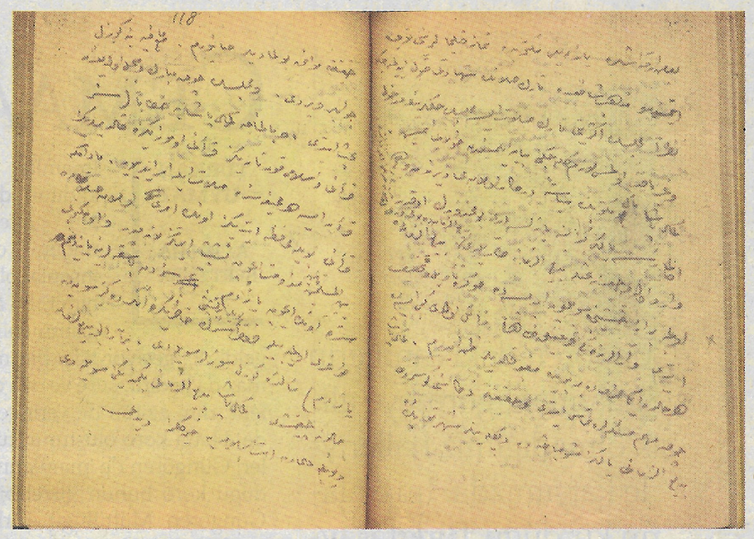

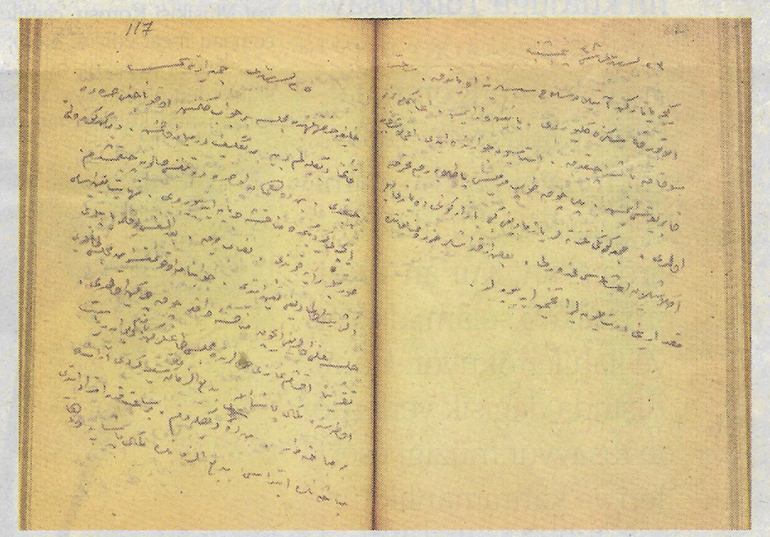

Şebinkarahisar milletvekili Ali Süruri hatıratında "Kemal Paşa" ile "Bediüzzaman Molla Said-i Kürdî" arasındaki konuşmaya tanık olduğunu anlatır.

Not: Aslı Milli Kütüphane'de bulunan bu önemli hatıratı bulmama yardımcı olan İlhan Şimşek, Özgür İpek Pektaş ve Dr. Niyazi Ünver'e teşekkür ederim.

İZÜ - İSMAİL KARA TÜRKİYE'DE DİNİ HAYAT ARŞİVİ